

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Tractatus Exegeticus Ad Librum III. Decretalium Gregorii
IX. Contractus in specie secundum rubricarum ordinem
exponens**

Scharz, Oddo

Salisburgi, 1738

Titulus XXIII. De Solutionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63816)

l. 38. ff. Mandat. & cap. ult. h. t. alterum ex l. 28. ff. h. t. quæ explicata reperies apud Clar. D. D. Peregrini b. t. num. 11. Cessat fidejussio iisdem mo-

dis, quibus finitur principalis obligatio. l. 43. ff. de Solut. de qua pluribus in tit. seq.

TITULUS XXIII.

De Solutionibus.

Quoniam *Solutione ejus, quod debetur, tollitur omnis obligatio, ut ait Justinianus princ. J. Q. M. T. O.* idcirco, postquam de obligationibus, quæ ex variis contractibus oriuntur, in præcedentibus Titulis egimus, modos dissolvendæ obligationis subjungimus.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Solutio? à quo, & cui facienda?

SUMMARI A.

1. *Solutio latè accepta omnem liberationis modum complectitur, estque vel vera, vel ficta?*
2. *Solutio vera & propriè talis describitur.*
3. *Solvere potest omnis liberam rerum suarum administrationem habens. Et quid de pupillo, & Minore, nec non tutore?*
4. *Alius pro alio solvere potest, ubi tamen refert, an pro mandante, ignorante, aut etiam invito solvatur.*
5. *An successor in beneficio Antecessoris sui debita expungere teneatur, huic questionì triplici responsione satisfi.*
6. *An creditor versionem in utilitatem Ecclesiæ probare teneatur, remissivè?*
7. *Præstanda est solutio debitori, si legitime etatis fuerit & mentis compos.*
8. *Etiam procuratori rectè solvitur.*
9. *Non etiam alteri, nisi jubente creditore.*
10. *Benè verò illi, qui disjunctivè in contractu solutionis causâ adjectus est.*

Solutionis nomen usque ad eò latè patet, ut omnem liberationis modum complectatur. *l. 54. ff. de Solut.* Et in hoc sensu solutio nihil est aliud, quàm legitima satisfactio pro eo, quod in obligatione est. *l. 52. ff. h. tit. l. 176. ff. de V. S.*

Solutio ita descripta est vel vera,

vel ficta. Sub hac continentur acceptilatio, novatio, delegatio, compensatio, confusio, rei interitus, perceptio fructuum ex pignore, ac debiti oblatio cum oblatione & depositione facta, de quibus Interpretes ad *Tit. J. Q. M. T. O.* & nos in fine *h. t.* Solutio vera, seu in pressò suo significato specta-

ta est naturalis, seu physica præstatio ejus, quod debetur, animo tollendi obligationem facta l. 49. ff. h. t. particulae hujus definitionis ex dicendis patebunt.

3 Solvere potest, imò debet omnis debitor, qui liberam rerum suarum administrationem habet l. 14. §. ult. ff. h. tit. l. 5. §. 17. C. eod. unde pupillum sine tutoris autoritate solvere non posse, palam est, datique ab eo nummi non fiunt accipientis, sed vindicari poterunt; nisi consumpti fuerint à creditore, tunc enim convalescet solutio, & pupillus liberabitur d. l. 14. §. ult. §. l. 19. §. 1. ff. de R. C. l. 9. §. pupillus ff. de auth. tut. & hoc, si pupillus naturaliter, & civiliter obligatus fuerit; sin verò naturaliter tantum, sive deinde per errorem juris, sive facti solutionem præstiterit, existentis rei solutæ vindictio, consumptæ verò condictio competet. l. 41. ff. de condict. indeb. Quòd si Minor curatorem non habens solverit, restitutio in integrum conceditur. l. 3. C. de integr. restit. Tutotes verò vel curatores non tantum aliis pupilli creditoribus, sed etiam sibi ipsis rectè solvunt, quia tunc non quàm tutores vel curatores, sed quàm creditores auctoritatem sibi interponunt. l. 9. §. 1. ff. de administr. tut.

4 Potest etiam alius pro debitore solvere, quia unicuique licet alterius conditionem meliorem facere. l. 39. ff. de negot. gest. ubi tamen refert, an pro debitore volente, & mandante, aut ignorante, aut etiam invito quis solvat. Primo casu solvens adversus debitorem habet actionem mandati l. 28. ff. Mand. Secundo actionem negotiorum gestorum l. 41. §. 43. ff. de negot. gest. Tertio verò casu nulla ei actio competit. l. 40.

§ 53. ff. Mand. l. fin. C. de negot. gest. censetur enim donasse, non obstante, quòd invito beneficium non conferatur l. 156. ff. de R. J. quia hoc casu non soli debitori, sed etiam creditori beneficium præstatur. Nec bona est paritas à contrahenda obligatione ad ejus dissolutionem, quia semper proniores sumus ad liberandum, quam ad obligandum l. 47. ff. de O. S. A. & in contrahenda obligatione præjudicium debitoris vertitur, non verò in dissolvenda.

Practica jam hic se insinuat quaestio, an scilicet successor in beneficio contracta ab antecessore debita teneatur expungere? Resp. I. si pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ contracta sint, successorem teneri cap. 1. h. t. quia beneficium transit ad successorem cum suo onere arg. cap. 5. de pignorib. Resp. II. Si antecessor contraxit debita pro sua sustentatione, vel, infirmus cum esset, pro recuperanda sanitate, successorem similiter teneri, quia etiam tale debitum pro necessitate Ecclesiæ contractum fuisse censetur. Barbof. ad d. cap. 1. h. t. num. 3. benè tamen hic notat P. Pirhing num. 19. quòd si antecessor sufficientes redditus Ecclesiasticos in vita habuerit, & nihilominus contractis debitis decesserit, relinquens tamen bona patrimonialia, debita illa ex patrimonialibus solvenda esse, etsi propter necessitatem infirmitatis contracta fuissent. arg. cap. 3. de pignorib. Resp. III. Si antecessor ad suam utilitatem & commoditatem privatam res alienum contraxit, successorem ad nihil teneri. Ratio in prioribus duobus casibus onerandi successorem, in posteriori verò eundem de obligandi petitur ex cit. cap. 1. h. t. quod is sit quasi hæres sui antecess-

(L1)

ccf-

cessoris; sicut ergo filius hæres debita patris solvere tenetur, ita & Prælatus, vel beneficiatus antecessoris, cum hac tamen differentia, quod hæres obligetur ad omnia defuncti debita persolvenda saltem secundum vires hereditatis, si inventarium confecit *cap. 1. de testam. l. ult. C. de jur. deliber.* quia scilicet totum jus à defuncto consequitur; Prælatus verò, vel alius beneficiatus ad ea tantum teneatur, quæ pro necessitate, vel utilitate ab antecessore contracta sunt, quia jus non à defuncto, sed à superiore instituyente, confirmante, vel investiente consequitur. Magnific. P. Schmier *lib. 3. tract. 3. cap. 8. num. 15. & seqq.*

6 An verò creditor in his casibus pecuniam creditam in necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ versam fuisse probare teneatur, nos superius ad *tit. commod. in Append. de Mutuo §. 2. num. 10. & seqq.* excussimus. Videndus etiam Clarus. P. Benedictus Schmier in *tract. de SS. Eccles. part. 3. dissert. 2. art. 2.*

7 Præstanda est solutio creditori, si legitima ætatis, & mentis compos fuerit; unde solutio pupilla, prodigo, furioso, vel Minori absque tutoris, vel curatoris autoritate facta non liberat debitorem, nisi per accidens, quatenus isti locupletiores redditi pecuniam salvam habent, aut in rem suam verterunt, tunc enim exceptione doli submoveri poterunt. *l. 7. §. 1. ff. de Minor. l. 15. ff. h. t.* Ratio hujus asserti est, quod ejusmodi personæ sine tutore, vel curatore obligationes, & actiones amittere non possint.

Procuratori quoque rectè solvitur, 8 & quidem *generati* indistinctè. *Speciali* verò illud debitum, circa quod speciale mandatum habet *l. 34. §. 3. ff. h. tit.* falso autem, sive putativo non aliter, nisi secuta ratihabitione *l. 12. §. ult. ff. h. tit.* aut nisi pecunia ad creditorem pervenerit. *l. 28. ff. h. t. & d. l. 34. §. 4. & 9.* sed nec litis procuratori rectè solvitur, nisi ad hoc specialiter datus sit, fines enim mandati diligenter custodiendi sunt. *l. 86. ff. h. tit. & l. 5. ff. Mand.*

Sed nec alteri, nisi creditore jubente, rectè solvitur. *l. 12. 34. §. 3. & l. 49. ff. h. t.* unde, si debitor creditori sui creditoris solvit sine jussu ejus, liberatio non ipso jure, sed ope tantum exceptionis contingit, cum ejusmodi solutionem creditor ratam non habeat. *l. 6. ff. de dol. mal. & met. except. at verò, si creditor hic contra creditorem illius exceptione aliqua uti potuit, indubie per replicationem contra exceptionem debitoris ipsi succurreretur. l. 43. ff. de negot. gest. Bachov. ad Treutler. disput. 29. thes. 3. lit. A.*

10 Illi, qui solutionis causa in contractu adjectus est, rectè solvitur, modo *disjunctivè* adjectus sit, ut *mibi, aut Titio decem dare spondes?* Nam *copulativa* adjectio *mibi, & Titio* inutilis est. *§. 4. & 19. l. de inutil. stipulat.* Priori igitur casu Titio adjecto promissor invito etiam stipulatore efficaciter solvit. *l. 12. §. 3. l. 106. ff. h. t.* interim solutum ab eo, qui adjectus est, mandati actione repeti potest. *l. 98. §. 3. ff. eod.*

§. II.

*An liceat debitum per partes solvere? Et in qua specie
Monetæ solutio sit facienda?*

S U M M A R I A.

11. Solutio invito creditore per partes fieri nequit. 12. Nec pretium pro specie, nisi hæc amplius præstari nequeat. 13. Mutatio monetæ vel ab intrinseco quoad materiam, vel ab extrinseco, quoad valorem impositum fieri potest. 14. Facta monetæ mutatione intrinseca debitor in eadem bonitate, qua fuit tempore contractus, solvere tenetur. 15. Subiuncta limitatione. 16. Facta mutatione monetæ extrinseca, si genus est in obligatione, lucrum & damnum est penes debitorem. 17. Solvitur objectio. 18. Si species debeatur, periculum omne est creditoris. 19. Quod rursus limitatur. 20. Conclusio hæc procedit in aliis contractibus, non tantum in mutuo. 21. An hic locum invenire possit restitutio in integrum?

11 **C**irca primum quæsitum habemus regulam in l. 41. §. 1. ff. de usur. & l. 9. C. h. t. quod partialem solutionem invito creditor acceptare non teneatur, quia multa secum incommoda trahit l. 3. ff. famil. ercisc. Quapropter, si mihi debeas 1000. ex empto, & offeras mihi 100. non teneor eos acceptare, neque cursum usurarum etiam quoad hos 100. siltis, licet apud Magistratum ob signatos deponas d. l. 41. §. 1. ff. de usur. Volenti tamen creditori, si obligatio dividua sit, rectè pars solvitur. l. 9. §. 1. ff. h. t. quo sensu exaudiri debent textus in §. 1. l. Q. M. T. O. & l. 2. §. 1. ff. de V. O. fecus si dividua l. 18. §. 4. & l. 25. §. 13. ff. famil. ercisc. l. 5. §. ult. ff. de V. O.

12 Sicut autem partialis solutio non relevat, ita nec aliud pro alio invito creditori solvi potest l. 2. §. 1. ff. de R. C. neque pretium pro specie, in quam cadit affectio l. 6. §. 1. ff. quib. mod. pign. solvit. nisi fortè res debita præstari amplius nequeat l. 8. ff. de condit. furt. & auth. hoc nisi C. h. t. aut factum in obli-

gatione sit, ubi præstando interesse debitor liberatur l. 13. §. fin. ff. de re jud. aut nisi favore certarum personarum, aliud receptum inveniat, ut in l. 71. §. ff. de legat. 1. l. 35. §. C. de Donat. ubi donator aliud pro alio solvere potest, quia ob liberalitatem ejus mitius cum eo agendum videbatur, & l. 11. C. commun. utrius. jud.

Ad alterum punctum, in qua sci-¹³ licet specie monetæ (si solutio in pecunia solvenda sit) solutio fieri debeat, tam expedita responsio dari nequit, eo quod moneta frequentius mutari soleat, & quidem vel intrinsecè, quando materia (durante valore extrinseco) vel pretiosior, vel vilior efficitur, v. g. si thaleri, vel floreni semi-cuprei cuduntur: vel accidit hæc mutatio extrinsecè, quando materiæ bonitate manente æstimatione tantum, sive valor ejus immutatur, uti seculo elapso circa annum XIX. thalerus ad 10. florenos excrevit. His præmissis

Dico, si mutatio monetæ intrinse-¹⁴ ca facta fuerit, debitor 100. v. g. thale-

ros mutuo acceptos in ea bonitate solvere tenetur, quã fuerunt tempore contractus. *cap. 20. § 26. de censib. Covarruv. cap. 7. §. un. num. 2. § 3. de Peter. Numm. coll. Molinæus de usurar. contract. quæst. 10. num. 59.* si quidem prioris bonitatis, ac ponderis thaleri adhuc in communi hominum commercio existant, quamvis iisdem jam major valor extrinsecus sit additus. Si verò amplius non reperirentur, tantum solvet de moneta corrente, quantum boni viri arbitrio prioris ponderis, & bonitatis moneta tunc temporis aestimabitur. Moneta quippe nova succedit loco antiquæ, & sortitur naturam ejus, in cujus locum substituitur, ideòque solutio fieri debet secundum bonitatem intrinsecam, quæ fuit contractus tempore. *Gail. lib. 2. observ. 73. n. 7. Welsch. consil. 38. num. 24. Covarruv. d. loc.* sicut enim creditor non tenetur nummos in alia forma accipere, quando ex ea damnum patitur *l. 99. ff. b. t.* ita nec in eadem forma tenetur accipere, si substantia monete est deteriorata, ne aliud pro alio invito solvatur. Nec enim verum est, totam rationem & substantiam monete in aestimatione tantum, & valore à superiore imposito consistere, nam pro moderno Reipublica statu non minus bonitas intrinseca, quam aestimatio à Principe imposita ad rationem monete desideratur. Hinc passim videmus, monetam rasam hoc ipso tanto minus aestimari, quanto plus auri, vel argenti abrasum est. Et ideo etiam in constitutionibus Imperii de anno 1559. *neue Müng. Ordnung.* singulis monete speciebus certum materiae pondus definitum est. Deinde obligatio dependet ex consensu; atqui

consensus tempore contractus circa bonam, non verò deterioratam monetam fuit, quia actus agentium ad incognita non extenduntur *l. 35. ff. de Pact.* ergo nec obligatio. Unde vicissim, si materiae bonitas augetur, id dicendum est, ut videlicet debitor non teneatur secundum meliorem monetam, sed priorem tantum solvere, quia non venit in solutionem, quod non fuit in obligatione.

Hæc tamen conclusio limitationem patitur, ut tunc in moneta usuali debita pecuniæ summa exsolvi possit, quando ita habet consuetudo, ut nimirum ad nudam monete aestimationem extrinsecam attendatur. *l. 71. ff. de contrah. empt.* aut, si à contrahentibus in censu v. g. annuo sola determinatio certi numeri florenorum in genere interposita fuerit sine respectu ad certam monete formam, vel materiam. Circa mutationem monete extrinsecam major difficultas esse videtur. Id quidem extra dubium est, quod, si inter partes specialiter conventum sit tempore contractus, ut certa species monete certa numero reddatur, v. g. 100. aurei in specie, conventioni tali standum sit. Abstrahendo autem à tali pacto quæritur, quomodo solutio fieri debeat?

Resp. & dico: vel *genus* est in obligatione, vel *species*? si *genus*, id est, quantitas præstanda in genere, uti v. g. 20. aut 30. fl. sine determinatione certæ monete, aut numero corporum, tunc tot floreni restituendi sunt, quot accepti fuere sine respectu ad mutationem monete, ita, ut tali casu mutatio monete ad lucrum vel damnum debitoris spectet. *Layman. lib. 3. tract. 3. part. 1. cap.*

cap. 5. num. 15. qui testatur, à Ferdinando I. anno 1569. in Comitibus Augustanis hanc potestatem in moneta noviter aucta solvendi factam esse, sequentibus tamen requisitis concurrentibus. I. Ut mutatio monetæ facta sit à legitima potestate. II. Ut sit perpetua. III. Ut extrinseca tantum, non verò intrinseca mutatio fiat. Sic quia in constitutione salariorum, & mercedum nulla species pecuniæ determinari solet, rectè principes, & domini quicunque anno 19. vel 20. elapsi sæculi salaria officialium, stipeadia militum, mercedes operariorum, secundum æstimationem illius temporis solvebant pro 100. fl. 10. thaleros vel proportionaliter etiam monetam minorem.

17 Dices: crescente pecunia etiam crescunt pretia rerum, & nemo illo tempore pro 10. thaleris tantum emere potuit, quantum alias 100. florenis: ergo in effectu semper minor fuit solutio 10. florenorum. Resp. imprimis non omnium rerum pretia statim crevisse. Deinde si ex alia causa sterilitatis v. g. vel incursum hostium pretia rerum creverunt, nemo ex hac causa creditoribus suis plus solvere tenetur: ergo nec isto casu.

18 Resp. II. & dico, si species in obligatione est, hoc est, si convenit, ut in certa specie, ac numero monetæ suo tempore debitum solvatur, v. g. dixit emptor, se pro certa merce daturum 100. aureos Salisburgenses, debent tot corpora, quot promissa sunt, in specie solvi, sive dein monetæ valor interim auctus, sive diminutus fuerit, quia tali casu creditor censetur ab æstimatione abstraxisse, & periculum crescentis vel decreascentis monetæ in se suscepisse.

Panormit. in cap. 18. de jurejur. n. 15. Covarruv. de collat. veter. numis. cap. 7. §. un. conclus. 1. Molina tract. 2. disput. 312. conclus. 2. V. excipe dummodo tamen pactio justa fuerit ob æquale v. g. periculum augmenti, vel decrementi arg. cap. ult. de usur. & quia creditoris intererat, qui aureos v. g. ad illud tempus servasset. Ratio est, quod contractus ex conventionem legem accipiant. cap. 85. de R. J. in 6. nec aliud pro alio invito creditori solvi possit l. 2. §. 1. ff. de R. C.

Huic sententiæ P. Engel h. t. n. 13. 19 in tantum subscribit, quatenus mutatio monetæ non est omnino excessiva, sed modica; secus ob dictum periculum damni & lucri aliquid quidem à creditore peti posse, accedente tamen judicis moderatione, & attenta certitudine, vel incertitudine lucri arg. l. un. C. de sentent. qua pro eo, quod interest, ubi statuitur, quod in omnibus contractibus, hoc, quod interest, dupli quantitatem non excedat. Et quia etiam in contractibus *stricti juris* non omnis interpretatio ex bono & æquo excluditur arg. l. 8. C. de jud. & verba contrahentium ad casus omnino insolitos extendenda non sint arg. l. 137. §. cum quis ff. de V. O.

Et hæc conclusio non tantum in mutuo, sed aliis quoque contractibus procedit ex rationis identitate, & æquitatis paritate l. 37. ff. ad Leg. Aquil. Aliud forte dicendum, in legatis, ubi solutio legati non secundum valorem monetæ, qui tempore legati, vel conditi testamenti, sed qui tempore solutionis fuit, facienda est arg. l. 9. ff. de auro, & argent. legat. ibi: sed pretium presentis temporis præ-

stari debet. Ratio est, quod duæ cau-
sæ *lucratiuæ* in unum hominem & ean-
dem rem concurrere non possint. Pa-
normit. ad *cap. 18. de iurejur.* & Gail.
lib. 2. observ. 73. ad tempus conditi te-
stamenti respiciendum esse ajunt, quia
voluntas testatoris accipienda est secun-
dum tempus conditi testamenti *l. 7. ff.*
de aur. & argent. leg.

21 Sed quid si aliquis mihi debuit 1000.
flor. nec in mora solvendi extitit, sed
hodie solvit, cras verò pretium pecu-
niæ decrefcit, ita, ut in effectu 100.
tantum florenos habeam, an saltem re-
stitutio in integrum mihi competet?
Resp. negativè, sed occasione tantum
& consecutivè ad actum solutionis con-
tingit. Casus autem post solutionem
emergens solius creditoris est, tanquam

domiai, unde litium multitudini am-
putandæ meritò utilitas publica priva-
tæ antefertur, & beneficium restitutio-
nis negatur. *l. 1. §. 14. C. de caduc. tol-
lend.* Prolixius, & distinctius hoc pun-
ctum de monetæ augmento, & decre-
mento discutunt P. Reiffenstuel ad *h. t.*
§. 2. à num. 29. D.D. Ferdinandus Wei-
zenegger in *question. Monetar.* quos
consule. Cautelam, quam suggerit,
Stryck. de *caut. contr. sect. 1. cap. 2. §.*
31. nolumus prætereire, qua consulit,
ut, si pecunia mutuò detur, certa esti-
matio ab initio contractus cuius tha-
lero addatur, qua restitutio fieri de-
beat. Sic enim, cum, quod in obli-
gatione expressum, eidem standum sit
in restitutione, litibus velocius occur-
ritur.

§. III.

*Quo loco, & tempore solutio facienda? Et quis factæ so-
lutionis effectus?*

SUMMARI A.

22. Solutio fieri debet, vel in loco, ubi promissa est, vel in loco domicilii debi-
toris. 23. Fieri potest regulariter ante diei adventum, quod in tribus casibus
fallit. 24. In duobus casibus etiam creditor ante tempus solutionem à debi-
tore petere potest. 25. An, qui ante tempus conventum præproperè solvit,
solutum repetere valeat, sub distinctione resolvitur. 26. Effectus solutionis est
præexistentis obligationis peremptio. 27. Quem tamen non operatur, si le-
ge prohibente facta est. 28. Quale debitum censeatur solutione expunctum,
quando debitor ex pluribus causis debet? 29. Quid quoad usuras?

22 **U**T solutio ritè fiat, attendendū est,
an locus faciendæ solutioni à par-
tibus determinatus sit, nec ne?
Priori casu ibi solvi debet, ubi promif-
sum est *l. 9. ff. de eo, quod cert. loc.*
nam si alibi solutio peteretur, plus lo-
co peteretur *l. 2. §. si quis Ephesi ff. d. t.*

excipitur casus, si fortè debitor ad lo-
cum destinatum nunquam veniret, tunc
enim prætor etiam extra locum con-
ventum debitorem utiliter conveniri
posse concessit, dummodo loci mentio
fiat, in quo solutio præstanda esset *l. 1.*
ff. eod. Posteriore casu in domicilio de-

debitoris, tanquam communi actionum foro, solutio fieri debet, sin debitum ex delicto oriatur, ibi satisfaciendum est, ubi creditor moratur, aut ubi rem, si ablata non fuisset, dominus possideret, quia creditor injustè læsus ex toto indemnus servandus est. P. König *b. t. num. 33.* P. Reiffenstuel *ibidem §. 2. num. 50.*

23 De tempore id juris est, ut, si dies certa solutioni dicta sit, illa quoque solutio fieri debeat, ita quidem, ut nec per dationem fidejussorum differri possit, statim enim cessit, & venit dies. *l. 213. ff. de V. S. l. 118. §. 1. ff. de V. O.* Interim, quia dies regulariter in favorem debitoris adjicitur, totus ejus arbitrio relinquitur, nec ante ejus lapsum solvere tenetur. *§. 2. ff. de V. O. §. l. 118. §. 1. ff. eod.* Licet enim ante diem nata sit obligatio, in suspenso tamen manet actio *l. 44. §. 1. ff. de O. §. A.* quin quod ante adventum diei invito licet creditori solvere possit, evincunt textus *in l. 38. §. 16. §. l. 137. §. 2. ff. de V. O. l. 70. ff. b. t.* quia dies, ut dictum, regulariter in favorem debitoris adjectus esse censetur, cui favori subinde renunciare potest. *l. penult. C. de Pact.* Excipiuntur tamen tres casus I. si conventum fuerit, ut ante solutionem certo aliquo tempore resignatio sortis, *die Loß- oder Aufkündigung des Capitals* fiat, tunc enim, ante illam denunciationem factam creditor pecuniam oblatam acceptare non tenetur. Richter *part. 2. decis. 73. num. 8.* II. Si creditor justam habeat recusandi causam, v. g. si timor ad sit mutationis monetæ. Idem *ibidem num. 9.* vel denique III. si debitor ante tempus velit solvere granum, vel vinum, vel aliam

rem, quæ tractu temporis deteriorari possit, Stryck. *ad h. t. §. 14.* qui insimul ibidem notat, quod, quando debitor in casibus permissis ante diem solvit, nihilominus id, quod interest, & usuras futuras usque ad destinatum solutionis diem, omnemque utilitatem, quæ creditori obvenire potuisset, si solutio ad diem demum destinatum facta fuisset, præstare tenetur, quia creditor omni modo indemnus servari debet. Idem censet Richter *cit. decis. num. 5.*

Cùm dictum sit, quod dies solutionis in gratiam debitoris regulariter adjiciatur, hinc quæri potest, an non dentur aliqui casus, in quibus ante diem præfinitum creditor solutionem à debitore utgere possit? Duos casus ex Negusantio *de Pignorib. part. 4. num. 15.* & Schulzio *de Oblat. ob sign. cap. 4. num. 25.* refert Stryck. *ad h. tit. §. 13.* Primus est, si debitor de fuga suspectus est, hic subinde ante diem solutionis capi, & incarcerari potest, donec caveat de solvendo ad diem promissum. Alter casus est, quando creditor sortem sub usuris credidit, usuræ autem constituto tempore non fuerunt solutæ, tunc enim non modo residuas usuras, sed ipsam insimul sortem ante diem solutioni aliàs destinatum creditor cum effectu petere potest.

Sed quid, si aliquis errore facti solvit hodie, ad quod primum obligatus fuisset post semestre, an tanquam indebitè solutum condicere possit? Resp. sub distinctione: si dies certa fuit, uti hic, repetere nihil poterit. *l. 10. §. 17. ff. de Condit. indebit.* Sin verò simpliciter incerta fuerit, ita, ut non constet, an, & quando dies extitura sit, ut, si quis dicat: *Solvam, quando Titius*

tius consul factus fuerit, quia tunc incertum est, an, vel quando consultatum obtenturus sit, repeti poterit. *l. 56. ff. d. t.* Idem probabiliter dicitur, si incertum sit, an, non verò, quando dies extitura sit, ut, si dicam: *Solvam tibi, si filius meus 24. annorum fuerit*, hic enim facillè quidem scitur, quando 24. annorum futurus sit, si eoque vixerit, non verò scitur, an ad eos annos vita extendenda sit. *Arg. l. 22. ff. quand. dies legat. ced.* Sin certum quidem sit, quod dies extitura sit, incertum verò, quando, ut, si dicam: *Solvam tibi, quando pater meus morietur*, tunc probabilius quidem ante diei adventum per errorem facti solutum repeti non potest quoad sortem, illud verò, quod tempore intermedio extra sortem ratione præproperæ solutionis lucro creditoris cecidisse debitor probaverit, ut in solutione *fundi, pecorum, pecuniæ* &c. fructus, fætus, & interurium &c. repeti posse æquitati conformius videtur, ne scilicet creditor cum damno debitoris sine ejus culpa locupletetur: *Cujus enim consultò dati donatio est, ejus per errorem dati repetitio est. l. 33. ff. de R. J. l. 22. §. 1. ff. de Condit. indebit.* Nec obstant *suprà cit. LL. l. 10. §. 17. ff. d. t.* quia vel de solutione sortis, non verò lucris, vel de rebus talibus, quarum repetitio nullam, vel modicam utilitatem affert, commode exaudiri possunt.

26 Effectus solutionis est, quod ea legitime facta omnis tollatur obligatio, item pignora, fidejussores, & mandatores liberentur. *l. 38. §. 2. l. 43. ff. h. t. l. 71. ff. de Fidejuss.* & ideo debitor præstita solutione *chirographum* quoad per-

sonam condicere potest, *l. sin. C. de Solut.* & petere *apocham*, seu quietantiam, qua creditor fateatur pecuniam debitam sibi solutam esse. *l. 14. C. d. t. Gail. lib. 2. observ. 37.*

Econtra solutione non tollitur obligatio, si lege prohibente facta est. Sic creditor, vel debitor pupilli, qui eidem postea tutor datus est, si tempore, quo datus est, tacuit se debitorem, vel creditorem pupilli, etsi postea solvat tanquam debitor, non liberatur, dum administrat: & si est creditor, perdit debitum. *Auth. Minoris C. qui dare tutor poss.* Pariter si solvitur res, quæ alteri antè fuit obligata *l. 20. ff. h. tit.* aut si res deterior redditur *l. 3. §. 1. ff. commod.*

Quod si quis ex pluribus causis debeat, & summam, quæ non omnino debito expungendo sufficiat, solvat, in solventis arbitrio erit, declarare, quale debitum solutum velit *l. 1. C. h. t.* si negligat, creditor declarare poterit, attamen non aliter, quam ipse, si debitor esset, solvitur fuisse, adeoque semper in causam duriolem, & difficiliorem, quæ v. g. annexam habet *hypothecam, fidejussionem* &c. *l. ff. h. t.* si neuter voluntatem suam declaraverit, in duriolem causam solutum imputatur. *l. 3. l. 79. §. 103. ff. h. t.*

Speciale est quoad usuras, ut, si illa præter sortem principalem debeantur, prius usuræ, quam fors soluta censeatur. *l. 5. §. 3. ff. l. 1. C. h. t.* Licet utique utilius foret, solutum in sortem imputari, ut sublata illa etiam usuræ sisterentur, hoc tamen in potestate debitoris non est.

§. VI.

Fictæ solutionis species exponuntur.

S U M M A R I A.

30. Prima species fictæ solutionis est acceptilatio, pro cuius declaratione tria notamina subjunguntur. 31. Altera species est novatio. 32. Estque vel in specie talis, vel delegatio, prior explicatur. 33. Quomodo obligatio conditionalis novetur? Quid sit Novatio voluntaria? 34. Quid necessaria? Et quomodo utraque fiat? 35. Et quid discriminis inter utramque? 36. Delegatio describitur. 37. De Compensatione, Et perceptione fructuum ex pignore remissivè. 38. Quomodo confusione debitum solvatur? 39. Quomodo interitu rei? 40. Aut oblatione debiti, certo loco, Et tempore facta. 41. Etiam exceptione perimitur prior obligatio.

Diximus in principio *h. t.* dari solutionem veram, & fictam, & species sub ista comprehensas enumeravimus. Jam lubet de singulis pauca quædam delibare. Fictæ igitur, sive imaginariæ solutionis prima species est acceptilatio, quæ nihil aliud est, quàm actus, quo debitori interroganti obligatio verbalis à creditore per subsequentem responsum remittitur. Clar. D.D. Peregrini *l. Q. M. T. O. num. 4.* aliter, sed obscurius eandem describit Modestinus in *l. 1. ff. de acceptilat.* ubi vide.

Nota I. Hunc liberationis modum quoad formam, & originem esse quidem *juris civilis l. penult. ff. de solut. l. 77. ff. de R. J.* approbatione tamen, & usu *juris gentium*, sicut enim illi, qui cives Romani non sunt, in quacunque propria lingua stipulari possunt *§. 1. l. de V. O.* ita & acceptum ferre *l. 8. §. fin. ff. de acceptilat.*

Nota II. Olim per acceptilationem non aliæ obligationes tollebantur, quàm quæ verbis erant contractæ *§. 1. J. Q. M. T. O.* Alias obligationes non ali-

ter perimebat, quàm si fuissent in stipulationem Aquilianam deductæ *l. fin. C. de acceptilat.* Hæc enim stipulatio omnes alias obligationes novabat, & perimebat, ipsa verò per acceptilationem tollebat. Hodie, ut notat Manzius ad *§. 2. J. Q. M. T. O. num. 16.* & Bœhmerus in *introd. ad jus Digest. Tit. de acceptilat. num. 3.* subtilitatibus istis (nisi pro abundanti cautela) opus haud est, cum pactum quodlibet in rem conceptum & liberatorium vim acceptilationis habeat, ipsoque jure obligationem perimat.

Nota III. Acceptilationem fuisse actum legitimum *l. 77. ff. de R. J.* ideoque nec per procuratorem fieri potuisse. *l. 3. ff. de Acceptilat.* nec in diem, nec sub conditione *l. 4. Et seq. d. t.* quod rursus hodie non obtinere tradit Stryck. ad *tit. de Acceptilat. §. 1. Et de Cautel. contract. sect. 4. cap. 3. §. 2.*

Secunda species fictæ solutionis est novatio. Hæc describitur, quod sit prioris debiti in aliam novam obligationem vel civilem, vel naturalem transmissio, ita ut prior obligatio perimatur. *l. 1.*

(M m)

l. 1.

l. 1. princ. ff. de Novat. Ejus usus hodie obtinet, nec jura communia (ut Stryckius *cit. tit.* ait) quantum effectum novationis attinet, deliquium passa sunt, nisi quod olim solenni verborum conceptione, hodie pacto nudo, & quibuslibet verbis fieri possit.

32 Novatio dividitur in *delegationem*, & *novationem in specie*. Delegatio vulgò *ein Anweisung* fit interventu novi debitoris *l. 11. ff. de Novat.* Novatio in specie fit inter eundem creditorem, & debitorem. Hac tolli potest quæcunque obligatio antecedens, sive *re*, sive *verbis*, sive *consensu* contracta sit, sive *naturalis*, sive *civilis*, sive *honoraria* fuerit. *l. 1. §. 1. ff. d. t.* Ratio est, quod *novatio* non penitus perimit obligationem, sicut *acceptilatio*, sed tantum in aliam speciem transfundit, quod facilius est, & idè etiam obligationes *re initas*, vel quæ sunt *juris gentium*, tollere potest, dummodo sequens obligatio aut *civiliter* teneat, aut *naturaliter*. *d. l. 1. §. 1.*

33 Obligatio *conditionalis* prior, quia ante existentem conditionem efficaciter tolli nequit, cum obligatio adhuc perfecta non sit. *l. 8. §. 1. ff. de Novat.* Ita nec *novatio* prius perfecta intelligitur, licet in eventum conditionis existentis non sit inutilis. *l. 14. §. 31. ff. eod.* Similiter, si obligatio prius *pura*, vel, quod purè debetur, animo *novandi*, deinde sub conditione promittatur, tunc primùm fit *novatio*, cum conditio existit, *l. 8. §. 24. ff. eod.* adeoque quasi in suspenso manet. *§. 3. J. Q. M. T. O.*

34 Novatio alia est *voluntaria*, alia *necessaria*. Illa de jure Romano mediante *stipulatione*, de consuetudine

Germaniæ quavis conventionione fieri potest. Wesenbec. *ad J. Q. M. T. O. num. 1.* quotiescunque ergo prior obligatio voluntate partium in alienam convertitur, sive adæquatè, sive inadæquatè, fit *novatio*, diciturque *voluntaria*, ut, si de novo adhibeatur fidejussor, cum prius sine fidejussore contractum sit, circa quam speciem *novationis* id ulterius notandum est, quod jure novo non producat, nisi cum partes hoc expressim egerint, ut prior obligatio novetur, *§. 3. J. Q. M. T. O.* alioquin primam obligationem ne quidem ope *exceptionis* secunda novat, sed illi accedit, & additur, ita, ut ex utraque obligatione actio concedatur. *l. 2. ff. de Novat.* Gail. *lib. 2. observ. 30. num. 3.* unde ait Stryck. *ad tit. de Novat. §. 2.* Novationem in dubio non præsumi, sed ab allegante probari debere.

Novatio *necessaria* est, quæ inducitur per *litis contestationem*, vel per sententiam, quia scilicet debitor nolens volens ad eam compellitur, & iudicium etiam in invitum redditur *l. 83. §. 1. ff. de V. O.* Vocatur etiam hæc *novatio accumulativa*, quia non tam perimit, & extinguit primam obligationem, quam eidem novas qualitates adjicit. *l. 90. ff. de V. O. l. 1. C. de jud.* sic, cum ex delicto actio *pœnalis* de peculio in patrem non detur, *l. 58. ff. de R. J.* iudicio tamen accepto, & condemnatione secuta actio *judicati de peculio* in patrem competit. *l. 3. §. 11. ff. de pecul.* quæ utique competere non posset, si nihil novi actioni veteri accessisset.

Discrimen inter unam, & alteram *novationem* est, quod in *necessaria* maneat obligatio principalis, & cum ea omnia privilegia subsistant, v. g. pignora,

ra, fidejussores, pœna adjecta l. 29. ff. de Novat. l. 15. § 18. ff. eod. l. 4. C. de fidejuss. In voluntaria ea duntaxat repetita censentur, quæ in priori obligatione contenta fuerunt in favorem debitoris, uti *solutionis dilatio*. Si tamen pignora prioris obligationis etiam expressè repetuntur in *Novatione*, cum privilegio prioritatis repetita censentur l. 3. ff. qui potior. in pign. Gail. lib. 2. observ. 30. num. 10. Negulant. de Pignor. part. 6. memb. 3. num. 7.

Delegatio, quæ est alterum membrum divisionis, & tertia species *fictæ* solutionis, describitur, quod sit mandatum, quo creditor debitorem jubet id, quod sibi debet, promittere alteri, sive, ut habetur in l. 11. ff. de Novat. § delegat. delegare est vice sua, alium reum dare creditori, vel cui jussit.

37 Ut igitur delegatio valida sit, requiritur I. consensus creditoris, cui fit delegatio, invito enim alius delegari nequit l. 1. C. de Novat. II. Consensus debitoris, aut ejus, qui delegatur, quia per hanc delegationem nova obligatione tenetur, qua nemo invitatus adstringi potest. l. 6. C. eod. de æquitate tamen etiam invitatus debitor delegari posse videtur, si nihil ejus inter sit, nam facere quis compellitur, quod alteri prodest, sibi verò non nocet. l. 2. §. 5. ff. de aqua, § aq. pluv. arœnd. l. 38. ff. de Evict. III. De jure scripto, ut creditori stipulanti verbis promittat hic delegatus debitor. d. l. 1. Gail. d. observ. 30. num. 8. licet de consuetudine nudum pactum sufficiat. Differt delegatio ab *expromissione*, & *cessione*, quod neutrum consensus debitoris requiratur, cum & possit animo novandi promittere id, quod alter debet, utut ille

nolit. l. 8. in fin. ff. de Novat. & ut creditor alteri cedere nomen meum etiam ignorante, vel invito debitore. l. 1. C. de Novat.

De Compensatione (quæ est quarta species *fictæ* solutionis) ad tit. *commod. §. 3. num. 24. § seqq.* egimus. Similiter qua ratione perceptione fructuum ex pignore (qui modus imaginariam quoque solutionem præfert) tollatur obligatio, eosque creditor in sortem imputare teneatur, deductis expensis in pignus factis, in tit. *de Pign. §. 3.* jam expositum fuit. Unde ad reliquos tollendæ obligationis modos exponendos pergimus, inter quos est

Confusio, quando enim debitor creditori, vel creditor debitori hæres existit, tunc confunduntur eorum bona, & jura, & dissolvuntur eorum obligationes. Ratio est, quod hæres & defunctus fictione juris habeantur pro una persona, consequenter idem non potest sibi ipsi debere §. 15. *Inst. de act.* sed agens & patiens debent esse discreta, cap. 4. *de Baptismo* l. 7. C. *de Pact.* Quod si tamen duæ obligationes ejusdem generis concurrant, quarum utraque est accessoria, ut, cum fidejussor succedit confidejssori, una ab altera non perimitur, sed utraque in eadem persona persistit l. 12. §. 1. ff. *de fidejuss.* Idem est, si duo ejusdem generis principales concurrant; ut, si *correus* debendi, vel credendi alteri *correo* succedat, tunc enim pariter unus duas obligationes sustinet, & neutra confunditur. l. 93. ff. *de solut.* secus dicendum, si concurrant duæ obligationes non *absolute*, sed *relate*, ut, si creditor debitori, vel hic vicissim alteri, aut unus utrique succedat, tunc enim omnis tollitur obliga-

tio tam principalis, quam fidejussoria
l. 75. ff. de solut. l. 38. §. 1. ff. de fidejuss. nemo enim apud eundem pro eodem fidejussor esse potest. *l. 34. §. 8. ff. de solut. l. 21. §. 3. ff. de fidejuss.*

40 Rursus tollitur obligatio *interituri*, si nimirum *species* debita fuit, ut, si mihi aliquis promississet equum Bucephalum, isque sine culpa & mora debitoris periisset, debitor ipso jure liberatus est *l. 92. l. 107. ff. de solut. l. 5. ff. de R. C. l. 23. ff. de V. O.* Dixi rei in *specie* debita: nam si *genus* in obligatione est, ejus periculum indistinctè ad debitorem spectat *l. 14. ff. de peric. & commod. rei vend.* quia *genus* perire non solet *l. 11. C. si cert. pet.*

41 Ultima *specie* solutionis *species* est obligatio totius debiti cum consignatione, & depositione congruo loco, & tempore facta. Est verò alia *verbalis*, alia *realis*. *Verbalis* regulariter non sufficit. *l. 72. §. 3. ff. de solut.* nisi res offerenda *immobilis* sit, quia tunc lex ad impossibile non censetur obligare. *Obligatio realis* alia fit intra, alia extra *judicium*. *Extrajudicialis* sine oblatione, & depositione tres præcipuè effectus habet. I. Quod per eam mora debitoris ante litem contestatam commissa purgetur. *l. 91. §. sequitur ff. de*

V. O. secus, si post litem contestationem commissa esset, tunc enim oblatione *judiciali* opus esset, ut mora *judicialiter* commissa, *judicialiter* quoque purgaretur *arg. l. 35. ff. de R. J.* II. Quod constituat in mora eum, qui oblatum non accipit, quia ultima mora nocet. III. Quod impediatur *cursum usurarum*, quando *usuræ* nondum sunt inchoatæ, secus oblatio cum depositione requireretur. *Obligatio realis judicialis* ultra *insinuatos* effectus etiam causat in debitore actionem *pigneratitiam* ad repetendum pignus contra creditorem *l. 9. §. fin. ff. de Pignerat. act.* *Realis* denique cum oblatione & depositione facta plenissimæ solutionis effectum habet. *l. 9. C. de solut.*

42 Porro, quia omnis obligatio tollitur vel ipso jure, vel ope *exceptionis*: ipso jure, cum nullum obligationis vestigium remanet, ut constat ex dictis: Ope *exceptionis* quando obligatio secundum se quidem manet, sed effectus impeditur, & ope *exceptionis* eliditur, ideò etiam *exceptiones* effectum solutionis habent, & ad modos tollendæ obligationis referuntur. Tales *exceptiones* sunt pacti *de non petendo, jurisjurandi, rei judicatae, transactionis, Prescriptionis* &c.

§. V.

De Privilegio competentie Clerico debitori competente.

SUMMARIUM

43. Privilegium competentie quid sit? 44. Bæbmerus hoc beneficium ex cap. 3. h. t. erui non posse ostendit. 45. Contrarium ostenditur. 46. Gaudent hoc beneficio Clerici etiam in Minoribus, modo cœlibes fuerint. 47. Statum paupertatis sue summariter docere debent. 48. Casus enumerantur, in quibus hoc privilegium cessat. 49. Cui renunciare nequeunt, expressè 50. Bene verò tacite.

43 **I**nter alia Privilegia, quibus Clerici pro eminentiore & sanctiore præ Laicis status conditione à jure condecorati sunt, & quæ à nobis in *lib. 2. tit. 2. §. 7. tit. 4. §. 2. lib. 3. tit. §. 4.* ex parte jam explicata fuere, illud quoque speciali nota dignum est, quod vocamus Privilegium *competentia*, quo Clerico debitori succurritur, ut creditoribus suis plus solvere non teneatur, quam quod sibi salva congrua sua sustentatione superat. Deducunt hoc Privilegium DD. orthodoxi ex famoso illo *cap. Odoardus 3. h. t.* ubi statutum fuit, quod Clericus obærat, si non habeat, unde satisfaciatur creditoribus, propterea excommunicari, aut in carcerem mitti nequeat, cautionem tamen idoneam, quæ fieri solet per pignora, vel fidejussores *l. 59. §. fin. ff. Mand.* aut in horum defectum *juratoriam* præstet, ut, si ad pinguiorem fortunam pervenerit, creditoribus ex æquo satisfacere velit. Unde interpretes ad *d. cap.* commentantes inferunt, Clerico debitori id beneficium debere competere, ut ad plus, quam facere possit deducto eo, quo ad congruam sustentationem suam opus habet, neutiquam teneatur, cum probrosum foret, totique statui Clericali ignominiosum, mendicare, & ostiatim stipem rogare *cap. 23. dist. 93.* maxime cum milites sæculi isthoc beneficio gaudeant, ut non in plus conveniri possint, quam facere queant *arg. l. 6. ff. de re judic.* quibus utique deteriores non debent esse milites Christi *cap. 18. C. 23. Q. 8. V. Fagnan. ad d. cap. 3. num. 19. Grananieto ad idem cap. n. 2.*

44 Bohmerus ad *h. tit. §. 29.* agnoscit quidem hoc Privilegium multa niti æquitate, ipsoque usu stabilitum, ac in

foris quoque protestantium civitate donatum esse, id tamen ex dicto *cap. 3. h. t.* probari, aut erui posse, rotundè negat. Si dicendum (inquit *§. 24.*) quod res est, facilius erit, oleum ex pumice extorquere, quam ullum Clericis Privilegium ex hoc textu tribuere. Tenor quippe *cit. cap. 3.* sic habet: *Odoardus Clericus proposuit, quod, cum P. Clericus, D. Laicus, & quidam alii ipsum coram Officiali Archidiaconi Rhemensis super quibusdam debitis convenissent, idem in eum recognoscentem hujusmodi debita, sed propter rerum inopiam solvere non valentem, excommunicationis sententiam promulgavit &c. Mandamus, quatenus si constiterit, quod prædictus O in totum, vel pro parte non possit solvere debita supradicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, recepta prius ab eo idonea cautione, ut, si ad pinguiorem fortunam devenerit, debita prædicta persolvat.* Ex quo textu nihil juris singularis Clericis assignari sic ostendit. Quod pro debito ait (*§. 24. h. t.*) in casu inopiæ Clerici excommunicari nequeant, juris communis est, & in laicis quoque obtinet, ut patet ex *cap. 5. de Usuris*, ubi Pontifex foeneratores usurarios, si non habent in facultatibus, unde solvant, prohibet ulla pœna multari, cum eos nota paupertatis evidenter excuset. Deinde in *cit. cap. 3.* minime asseritur, Clericos ob debitum capi, aut aliter molestari non posse. Et si vel maxime (inquit *§. 25.*) id ipsum Pontifex supposuisset, nihil aliud, quam commune beneficium Odoardo applicuisset, scilicet *cessionis bonorum*, cujus causa carcer evitatur *l. 1. §. 5. C. qui bon. ceder.* sed hoc rursus non est aliquod jus, vel beneficium singulare, quia etiã

laicis debetur. Denique (pergit in *cit.* §. 25.) de beneficio *competentia* nulla prorsus in hoc textu fit mentio, quod sanè Pontifex non prætermisisset, si ejus mens fuisset, Clericis illud indulgere, cum nunquam à Pontifice omittatur occasio, qua Clericis nova indulgere possit privilegia. Non fuisse autem hanc mentem Pontifici vel ex eo etiam liquet, quod in *cap. 2. & 3. de fidejuss.* dum rursus occasionem habuisset, illud Clericis tribuendi, si voluisset, simpliciter ordinavit, ut reditus beneficiorum in solutionem debitorum convertantur, nulla facta mentione alicujus privilegii, quo Clerici immunes præstentur, ut contra eos tantum facienda sit executio, *in quantum facere possunt*. Cum ergo ex *hoc cap.* nulla exceptio, sive jus aliquod privilegii erui possit, recta ratio, inquit, & bonæ interpretationis regulæ suadent, ut regulæ tamdiu sit standum, donec probetur exceptio, quam legislator expressè addere debet, cum non præsumatur. Quin & illud argumentum, quod nostri interpretes à milite terrestri, ad milites cœlestes (scilicet Clericos) faciunt, insigni laborare vitio scribit Bœhmerus §. 28. *hic.*) Nam, quicumque in uno, vel altero comparantur, non plane iidem sunt censendi, nec iisdem ubique debent gaudere juribus. Præterea *beneficium competentia* est *jus singulare*, quod interpretationem *extensivam* non admittit, nec ad alias personas extendi potest, quam quibus leges indulgere.

45 Fateor, adductas rationes, sicut alia Bœhmeri omnia, sub schemate veri se commendare: quod si tamen textus *cit. cap. 3.* accuratiori trutina expendatur, facilius erit ex pumice oleum, quam ex

Bœhmeri argumentis veritatem elicere. Quod laici æque, ac Clerici debitores pro eo, quod solvendo non sint, ut excommunicari non debeant, adeoque hoc jus non esse singulare, ac peculiare Clericorum beneficium, ultrò damus; sed de hoc puncto non est quæstio, in *cit. cap. 3. h. t.* agitur quidem ibidem de Clerico propter debita excommunicato, quem Pontifex relaxato vinculo jubet restitui, non ex communi jure (ut Bœhmerus sibi persuadet) quod debitores, quos inopia ad solvendum impotentes reddit, excommunicari nequeant, sed ex jure prorsus singulari, & privilegiario, quo Pontifex Clericos debitores ad inopiam redactos ibidem afficere voluit. Casus Capituli erat iste. Clericus quidam super delicto coram Archi-Diacono Remensi à creditoribus conveniebatur; conventus delictum non inficiatus est, sed, ut ait textus, *idem recognovit*, solutionis tamen in præsens faciendæ ex statu inopiæ, in quem delapsus esset, impossibilitatem ostendit, qua tamen legitima excusatione non obstante Archi-Diaconus in hunc Clericum debitorem sententiam excommunicationis promulgavit. Non utique tam simplicem judicem hunc fuisse credamus, ut excommunicaret, quem contumacem non invenit? sed quomodo contumax iste Clericus haberi potuit, qui debitum recognovit? verosimile est, quod jussus *cedere bonis*, imperio jus dicentis non paruerit, sicque tanquam contumax censuræ suppositus fuerit. Cum igitur Clericus inique se excommunicatum causatus, querelam hanc ad Pontificem detulisset, tale rescriptum impetravit, ut, si constiterit, quod in-
præ-

præsentiarum nec in totum nec pro parte debita exsolvere possit, vinculum excommunicationis ei ocyus relaxetur, ipse vero, præstita idonea cautione se obliget, quod, si ad pinguorem fortunam pervenerit, creditoribus ex æquo satisfacere velit. Jam Bœhmere, ipse confidera, an non ex hoc textu satis clare pateat, Clericum debitorem, ut bonis cedat, non esse compellendum, adeoque quoad hoc speciali privilegio munitum, & quod insimul non usque ad saccum, & peram excutiendus sit, sicque *competentia* beneficio gaudeat, itidem ex hoc textu liquere animadvertes, cum dicat Pontifex, satis esse, si Clericus, qui nec *pro parte* debitum expungere valet (id quod tamen facere semper posset, si bonis cederet) cautionem offerat idoneam, aucta rei familiari creditoribus se satisfacturum; unde Interpretes nostri omnes ex hoc textu bene collegerunt, Clericum debitorem in plus non posse obligari, quam quod deducta congrua sustentatione facere potest. Quod verò Pontifex in *cap. 2. § 3. de fidejuss.* beneficii *competentia* non meminerit, tuæ opinioni, Bœhmere, nihil adjicit, sufficit, quod illud beneficium ibidem non excluderit. Per hoc enim, quod ex redditibus Clerici debita exsolvi jusserit Pontifex, non inferitur, quod ipsum ita emungi voluerit, ut nequidem tot proventus relinquerentur, qui Clericalem honestatem decenti sustentationi sufficiant, cujus equidem tam dicti Pontifices, horum Canonum conditores, quam eorum antecessores semper primam rationem habuerunt. Quod verò etiam illud argumentum, quod nostri Interpretes à militia *sagata ad togatam*, vel po-

tius à *profana ad sacram* ducunt, explodas Bœhmere, vitio tibi nemo habet, quia sacra nostra militia in tuo cerebro locum religiosum non invenit. Id verò tuæ prudentiæ vitio damus, quod verba Enenckelii de *Privileg. jur. civil. lib. 2. cap. 4. num. 42.* à te adducta, male captes, non negat laudatus Author, posse privilegia uni certo ordini concessa, ad alium extendi, ubi omnimoda rationis identitas id suadet, sed hoc duntaxat improbat, quod aliqui non ita magna ratione moti (sunt ejus verba) *privilegia omnia, etiam quæ consideratè, & determinatè maximè circumscripserunt Principes, ex uno genere in aliud diversum transferunt.* Quam translationem temerè nostri non faciunt, quando beneficium *competentia* militibus *profanis* in *l. 6. princ. § l. 18. ff. de re jud.* concessum, etiam militibus *cœlestibus*, sive Clericis attribuunt, maximè cum isthoc beneficium pluribus aliis personis, quibus peculiaris cujusdam reverentiæ respectus debetur, ut parentibus, marito, patrono &c. concedatur, ut pluribus perhibet Gonzalez ad *cap. 3. h. t. num. 8. & seqq.*

Gaudent hoc *competentia* beneficio ⁴⁶ non tantum Clerici in *Majoribus* ordinibus constituti, sed etiam in *Minoribus* (quod rursus est contra Bœhmerum hic §. 30.) modo requisita à Concil. Trid. *sess. 23. de reform. cap. 6.* præscripta habeant & *primam tonsuram*, vel *Minores Ordines* non omnino otiosos gerant. Imò, quod Clerici cœlibes, etsi alia requisita Concil. Trid. non habeant, habitum tamen Clericalem deferentes privilegio *competentia* gaudeant, præter Fagnanum, Antonellum, Pignatellum, & alios tenet Rota in *re-*
cent.

cent. part. 18. decis. 279. & ita decimū à Congregatione Concilii fuisse refert Eminent. Vincent. Petra tom. 4. Comment. ad constit. Apostol. pag. 459. num. 45. § 2. seqq. quo tamen privilegio non fruuntur Clerici conjugati, licet privilegio fori, & canonis muniti sint, Rota part. 15. in recent. decis. 207. Petra l. cit.

47. Ad hoc autem, ut privilegium hoc efficaciter Clericis competat, summarie saltem probare tenentur paupertatem, & impotentiam suam, v. g. ex notoria tenuitate suorum reddituum, vel ex aliis conjecturis, de quibus consulendus Mascard. de Probat. Conclus. 1154. Vid. Riccius in praxi resolut. 245. n. 2. § resolut. 257.

48. Sunt porro quidam casus, in quibus se Clerici beneficio competentia tueri nequeunt, quos Gonzalez ad c. 3. h. t. n. 16. & alii enumerant, videlicet, si Clericus neget se debitorem. Riccius in praxi resolut. 258. si dolose cum creditore versetur, laicum se fingens. Guttierrez de jurament. part. 1. cap. 17. num. 20. nam qui negat qualitatem personæ suæ, propter quam illi conceditur privilegium, merito illud amittit. l. 1. C. ad SC. Maced. l. 2. § 3. C. si minor se major. si bona sua abscondit, ne ex iis debitum solvatur, tunc enim & excommunicari, & incarcerari potest, dum solvat, arg. l. 63. §. 7. l. 68. §. 1. ff. Pro soc. l. 18. §. 1. ff. solut. matrim. Molin. tract. 2. disput. 571. n. 11. si suspectus de fuga sit, tunc enim auctoritate Judicis Ecclesiastici capi, & in carcerem conjici potest, dum solvat, vel caveat. Covarruv. Var. resolut. lib. 2. cap. 1. n. 9. Molin. d. loc. n. 22. Barbof. ad cap. 3. h. t. n. 10. si luxuriose vivendo bona

sua consumat, quia hoc beneficium tantum datur illi debitori, qui sine culpa sua ad paupertatem reductus est. Barbof. d. l. num. 16. quod tamen ita limitat P. Pirhing. h. t. n. 33. ut talis Clericus incarcerari quidem, vel per centuras ad solutionem adigi, non verò propter hoc omnibus bonis cum dedecore status Clericalis exui valeat, ne factum delinquentis ad Ecclesiam extendatur contra l. 155. ff. de R. J. Item cessat, si creditor sit pauperior debitor Clerico Barbof. ad d. cap. n. 7. Fagnan. num. 20. & denique, si Clericus non actione personali, sed reali convenitur; nam beneficium hoc est personale. Barbof. num. 20. Fagnan. num. 52. aut, si conveniatur ratione depositi, quod penes se habet. Barbof. num. 13. Fagnan. num. 54.

Quæres: An Clerici beneficio competentia renuciare valeant? Ita quidem videtur Boehmero, ad illam rationem, quam nostri in contrarium allegant, quod scilicet talis renunciatio causans mendicitatem cederet in opprobrium status Clericalis, in cujus præjudicium renunciatio facta non tenet, ita respondentem §. 35. h. tit. Nescio, an unius, alteriusve Clerici inopia toti Ordini opprobrium adferat. Ita est, nescis omnino, non tamen ignorantia, quæ te excuset, quia affectata est. Numquid splendida quædam familia erubesceret, si vel unum de suo sanguine, mendicare videret? Nec verum est, quod asseris, quod, si hoc privilegium (ut quidam volunt) toti Ordini Senatorio concessum esset, eidem ab uno vel altero senatore renunciari possit. Quod militi fas sit renunciare huic privilegio, male ex l. penult. C. de Pact. probare con-

contendis, non enim in illa lege agitur de privilegio publico, sed tantum personæ concessio, quod etiam in Clerico admittimus, ut, si privilegium Clero certæ Provinciæ concessum sit, ut alibi ad solutionem cogi non possit, valebit huic Clericus renunciare, quia tantum respicit personas *cap. 17. de for. compet.*

50 Interim non diffitemur, Clericum beneficio *competentiæ* posse *tacite* renunciare, per actum nimirum contrarium negando debitum, aut nolendo

præstare cautionem de solvendo, cum ad pinguiorem fortunam pervenerit, sicut in simili tacite renunciare potest privilegio *fori*, si scilicet habitum Clericalem deponat, & ut Laicus incedat secundum *Trid. Sess. 23. de Reform. c. 6.* Ratio autem cur hic plus possit renunciatio *tacita*, quam *expressa*, hæc redditur à P. Wiestner ad *h. t. num. 29.* quod *tacita* vim ex dispositione juris habeat, *expressa* verò ex voluntate Clerici, unde illa jure sustinetur, sicut hæc posterior jure destituitur.

TITULUS XXIV.

De Donationibus.

HAstenus de illis contractibus actum est, qui vel paciscendum utrumque, vel alterutrum certis quibusdam quasi vinculis ita ligatum tenent, ut citra alterius injuriam alter ab hoc nexu se sua sponte solvere nequeat, qui propterea contractus *onerosi* audiunt. Succedit jam *Donatio*, quæ, quod nulla lege, aut homine cogente fiat, *l. 29. ff. de Donat. negotium* merè *gratuitum* (saltem si ejus initium spectetur) dicitur.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Donatio?

SUMMARI A.

1. Donatio describitur.
2. Quam aliqui contractibus accensent.
3. Nos meliori fundamento negamus.
4. Ad textus oppositos respondemus.
5. 6. Reliquæ particule datæ definitionis explanantur.
7. Donatio regulariter non præsumitur.
8. Donatio alia est inter vivos, alia mortis causâ.
9. Alia perfecta, alia imperfecta, ad quam potiores Donationum species reducuntur.

Donatio sic dicta à dono, quasi *doni datio* *l. 35. §. 1. ff. de mort. caus. donat.* communiter descri-

bitur, quod sit actus, quo liberalitatem nostram erga alterum acceptantem exercemus.

(N n)

Di-